

การจัดการความรู้เรื่อง อัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับลักษณะที่ปรากฏ และการเลี้ยงวัวลาน (โคพื้นเมืองไทย) ในจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

Knowledge Management of the Identity and Local Wisdom Related to Phenotype and Husbandry of Woalan (Thai Native Cattle) in Phetchaburi by Information Technology

มณัญญา ปรียวิชัยภักดิ์

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เมือง เพชรบุรี 76000

บทคัดย่อ

แนวทางในการศึกษาและวิจัย การจัดการความรู้เรื่องอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับลักษณะที่ปรากฏและการเลี้ยงวัวลานในจังหวัดเพชรบุรีโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีกรอบแนวคิดที่นำมา ซึ่งการวิจัย 4 แนวคิด คือ 1. แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี 2. แนวความคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. แนวคิดการจัดการความรู้ และ 4. แนวคิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้ โดยทำการสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะภายนอกที่ปรากฏ ของวัวลาน และภูมิปัญญาในการเลี้ยงดู แล้วนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งทำการถ่ายทอดความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นำมาซึ่งการเพิ่มศักยภาพการใช้ประโยชน์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัวลานในท้องถิ่นเพชรบุรี ตลอดจนสามารถบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนได้และยังเป็นต้นแบบการจัดการความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสัตว์พื้นเมืองอื่นๆ เพื่อการอนุรักษ์ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ อัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น วัวลาน

Abstract

There are four components for the conceptual framework of knowledge management of the identity and local wisdom related to phenotype and husbandry of Woalan (Thai native cattle) in Phetchaburi by information technology. The first concept is on phenotype identity of Woalan in Phetchaburi, the second is on local wisdom, the third is on knowledge management, and the fourth concept is in information technology. The cattle phenotype characteristic and local wisdom of husbandry will be surveyed, corrected and synthesized systematically, and then was information technology used for transferring this knowledge. In the result will come up with more efficient in using the knowledge about phenotype identity of Woalan in Phetchaburi. Moreover this knowledge can be integrated the local wisdom for both studying in the class and also use as model for applying the knowledge management to conserve other animal species.

Keywords: knowledge management, identity and local wisdom, Woalan (Thai native cattle)

บทนำ

โคพื้นเมืองเป็นโคเนื้อพันธุ์ดั้งเดิมของไทยที่มีการเลี้ยงดูมาเป็นเวลานาน มีขนาดเล็ก ทนทานต่อสภาพอากาศร้อน โรคพยาธิ และแมลงรบกวนได้ดี หากินเก่ง ใช้ประโยชน์อาหารหยาบคุณภาพต่ำได้ดี มีความสำคัญต่อคนในท้องถิ่นด้านใช้เป็นอาหาร เป็นแหล่งรายได้เสริม เป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมและทรัพยากรพันธุกรรม [1] ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาโคพื้นเมืองจำนวนลดลง ข้อมูลเศรษฐกิจการปศุสัตว์ปี พ.ศ. 2549 พบว่าประเทศไทยมีโคพื้นเมือง 5,655,470 ตัว ปี พ.ศ. 2553 จำนวนโคพื้นเมืองเหลือเพียง 4,610,395 ตัว [2] อาจมีสาเหตุจากนโยบายการเลี้ยงโคของรัฐบาลที่เน้นการผลิตเพื่อบริโภคและทดแทนการนำเข้าเนื้อโค ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ เกิดการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างโคพื้นเมืองกับโคพันธุ์ต่างประเทศ ทำให้สูญเสียแหล่งพันธุกรรมโคพื้นเมือง ประกอบกับเกษตรกรนิยมเลี้ยงโคพันธุ์ต่างประเทศทั้งพันธุ์แท้และลูกผสม ทำให้โคพื้นเมืองซึ่งเจริญเติบโตและขยายพันธุ์ได้ดีในสภาพแวดล้อมท้องถิ่นถูกละเลย ไม่มีการอนุรักษ์สายพันธุ์ [3] มีการจัดแบ่งโคพื้นเมืองไทยตามลักษณะรูปร่างภายนอก ภูมิภาค และวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มภาคเหนือ (วัวขาวลำพูน) กลุ่มภาคใต้ (วัวชน) กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วัวอีสาน) และกลุ่มภาคกลาง (วัวลาน) [4]

จังหวัดเพชรบุรีมีความหลากหลายทางประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับโคพื้นเมืองที่เรียกว่าวัวลาน สะท้อนวิถีชีวิตที่อาศัยวัวลานสร้างความสนุกสนานในรูปแบบกีฬา เช่น การวิ่งวัวลาน [5] ซึ่งเป็นกีฬาพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ประเพณีวัวลานเป็นกีฬาของลูกผู้ชายเมืองเพชรที่ได้รับความนิยมสูง วัวลานคลุกคลีกับความ เป็นอยู่ของชาวบ้าน มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ทัศนคติ มีการสั่งสมภูมิปัญญาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัวลาน [6] เช่น การคัดเลือกวัวลานด้วยการดูลักษณะที่ปรากฏภายนอก (phenotype) ซึ่งเป็นลักษณะเชิง

คุณภาพ (qualitative) มีการสืบทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาการเลี้ยงวัวเพื่อวิ่งลานที่มีอัตลักษณ์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสม ผ่านการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง และถ่ายทอดต่อกันมา เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญามักเป็นความรู้เฉพาะบุคคล มักถ่ายทอดผ่านบุตรหลาน หรือญาติใกล้ชิด ผ่านการบอกเล่า ทำให้ดู หรือการปฏิบัติ ผู้เรียนใช้วิธีจดจำ และฝึกทักษะด้วยการลงมือทดลองดู มักไม่มีการบันทึกองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อเจ้าของภูมิปัญญาเสียชีวิตองค์ความรู้เหล่านี้ก็สูญหายไป เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า หากใช้กระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ก็จะได้องค์ความรู้สำคัญขึ้นมา [7] ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงวัวลาน บางกลุ่มเลี้ยงวัวลูกผสมเพื่อนำมาวิ่งลานทดแทนวัวพื้นเมือง [8] จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรศึกษาลักษณะภายนอกของวัวลานพันธุ์แท้ที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นการเลี้ยงดูวัวลาน เพื่อเป็นแนวในการส่งเสริมและอนุรักษ์การเลี้ยงวัวลาน สอดคล้องกับแนวนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ในการพัฒนาสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน เป็นมีการดำเนินงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักความพอเพียงของวิถีชีวิตที่สัมพันธ์และพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของบุคคล ชุมชน และสังคมนั้นๆ มุ่งความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงข้อมูล และพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อการบริหารจัดการ ควบคู่กับการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการฐานทรัพยากรของตนเอง และสร้างทางเลือกของการพัฒนาบนความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความเข้มแข็งและภูมิปัญญาท้องถิ่น [9]

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ปัจจุบันการศึกษาไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้ทุกเรื่อง ตามพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 66 กล่าวว่า ผู้เรียนมีสิทธิ์ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิต ดังนั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีพันธกิจในการส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการวิจัยและการเรียนการสอน [10] [11] การวิจัยและพัฒนาการจัดการความรู้เรื่องอัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับลักษณะที่ปรากฏและการเลี้ยงวัวลาน (โคพื้นเมืองไทย) ในจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับการเรียนการสอน เป็นแนวทางที่จะเข้าถึงข้อมูล และพัฒนาองค์ความรู้ เพื่ออนุรักษ์และบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับวัวลานในจังหวัดเพชรบุรีให้ยั่งยืน เพื่อเพิ่มศักยภาพการใช้ประโยชน์ความเป็นอัตลักษณ์ของลักษณะที่ปรากฏภายนอกของวัวลาน

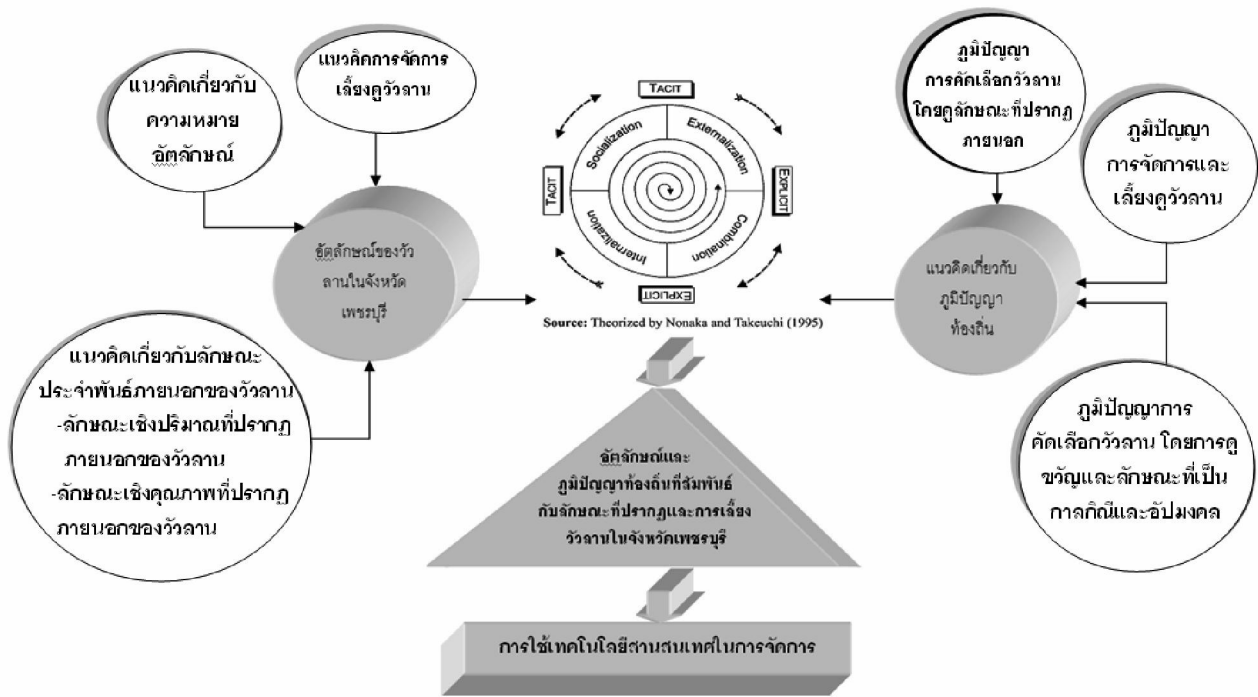
แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คำว่าวัวคนไทยส่วนใหญ่หมายถึงวัวพื้นเมืองบางท้องถิ่นเรียกว่า จัว ทางราชการเรียก โค [5] โคพื้นเมืองคือโคที่มีถิ่นกำเนิดและอยู่ในเมืองไทยมานานแล้ว อาจอยู่ในท้องถิ่นหรือนำมาจากที่อื่น หรือเกิดจากการผสมข้าม ซึ่งไม่อาจแยกแยะหรือแจกแจงเข้ากับพันธุ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น [12] เชื่อว่ามนุษย์ทำให้โคเลี้ยงได้ในยุคนีโอลิติกประมาณ 18,000 ปีมาแล้ว มนุษย์โบราณใช้โคเป็นแรงงาน ใช้เนื้อเป็นอาหาร และรีดนมบริโภค และใช้บอกความร้ายวอยู่ในยุคนั้นด้วย บันทึก

เกี่ยวกับโคมีมาประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว โดยเฉพาะเกี่ยวกับพันธุ์โค [13] โคพื้นเมืองไทยเป็นชนิด Bos indicus สันนิษฐานว่าสืบเชื้อสายมาจากโคซึ่งมีชีวิตอยู่เมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว บรรพบุรุษไทยมีความเกี่ยวข้องกับโคตั้งแต่โบราณกาล [12] หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง เกี่ยวกับการค้าวัว ดังข้อความที่ว่า ใครใคร่ค้าม้าค้าใครใคร่ค้าวัวค้า แสดงให้เห็นว่าวัวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยมาแต่โบราณ [5] สมัยก่อนคนไทยเลี้ยงโคเพื่อใช้แรงงาน เช่น ไถนา ลากเกวียน นวดข้าว ลากจูงสัมภาระในการย้ายถิ่นฐาน ขนเสบียง ขนอาวุธ ในการทำสงคราม โคพื้นเมืองนอกจากมีความสำคัญทางการเกษตรแล้ว สมัยโบราณโคยังมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศด้วย การเลี้ยงโคพื้นเมืองดั้งเดิมไม่ได้มีการวางแผนด้านการคัดเลือกและแผนการผสมพันธุ์ที่ชัดเจน เพียงแต่มีการสังเกตขวัญในการคัดเลือก เพราะสมัยก่อนไม่มีการทำพันธุ์ประวัติโค ภูมิปัญญาไทยสมัยโบราณจึงใช้ตำแหน่งขวัญในการคัดเลือกโคพื้นเมืองเหมือนการใช้พันธุ์ประวัติ ดังนั้นการคัดเลือกโคพื้นเมืองในอดีตมีการคัดเลือกโดยพันธุ์ประวัติ (ใช้ตำแหน่งขวัญ) และคัดเลือกโดยธรรมชาติ ซึ่งโคตัวที่แข็งแรงและอยู่รอดได้ จะได้รับการคัดเลือกและผสมพันธุ์ ทำให้โคพื้นเมืองมีความอดทน แข็งแรง เลี้ยงง่าย ต้นทุนการผลิตต่ำ ต้านทานต่อโรคและแมลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเห็บโค ทั้งยังทนร้อน มีความสมบูรณ์พันธุ์สูงให้ลูกได้ทุกปี

การจัดการความรู้เรื่องอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับลักษณะที่ปรากฏและการเลี้ยงวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี สรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ 4 แนว (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แบบจำลองกรอบแนวคิด การจัดการความรู้เรื่องอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สัมพันธ์กับลักษณะที่ปรากฏ และการเลี้ยงวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี

1. แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ (identity) หมายถึง ลักษณะเฉพาะ [14] มาจากภาษาบาลีว่า อุตต+ลักษณะ อุตตะ มีความหมายว่า ตัวตน ของตน ส่วนลักษณะ หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว ตามรูปศัพท์ อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล สังคม ชุมชน หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง [15] อัตลักษณ์หมายถึงผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จัก [16] อัตลักษณ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเสมอ [14] แนวความคิดหลังสมัยใหม่นิยม (postmodern) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่เข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่เป็นผลมาจากพัฒนาการของทุนนิยมและอุตสาหกรรมในยุคหลังสมัยใหม่ [17] ชีวิตของปัจเจกบุคคลถูกมองว่า

มีลักษณะเป็นสุนทรียศาสตร์ คือ การสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล ซึ่งสร้างตามทางเลือกของแต่ละบุคคลมากกว่าในช่วงที่ผ่านมา ปัจจุบันการตั้งคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ว่าตัวเราเป็นใคร คำตอบไม่ได้มาจากพื้นฐานความเข้าใจที่มีต่อตัวเราในเรื่องพันธุกรรมและชีววิทยาที่สะท้อนธรรมชาติของเราเท่านั้น แต่คำตอบจะครอบคลุมวัฒนธรรม และการหล่อหลอมบุคลิกภาพ (personality) ของคน ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยม โลกทัศน์ วัฒนธรรม จึงเป็นปัจจัยในการสร้างอัตลักษณ์ด้วย [14] มีการนิยามวัฒนธรรมว่า คือพฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งมายังคนอีกรุ่นหนึ่งในการสนับสนุนการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคม การปรับตัว การเจริญเติบโตและพัฒนาการ วัฒนธรรมเป็นตัวแทนสิ่งที่อยู่ภายนอกและภายใน เช่น ค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ [18]

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะประจำพันธุ์ หรือลักษณะที่ปรากฏภายนอกและการเลี้ยงดูวัวลาน

มนุษย์นำสัตว์มาเลี้ยงตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เมื่อประมาณ 10,000 ปีมาแล้ว สันนิษฐานว่าผู้ที่ออกล่าสัตว์นำลูกสัตว์มาเลี้ยง หรือนำสัตว์พิการมาขังไว้ และเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ การนำสัตว์จากธรรมชาติมาเลี้ยงในที่ขัง ทำให้สัตว์แข็งแรงและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้ ก่อให้เกิดผลทางพันธุกรรมจากการผสมพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์ สัตว์ที่แข็งแรงหรือสมบูรณ์มีโอกาสขยายพันธุ์มากกว่าสัตว์ที่ขนาดเล็กและอ่อนแอ มนุษย์จะคัดเลือกสัตว์ที่มีลักษณะตามต้องการเป็นพ่อแม่พันธุ์ต่อไป เนื่องจากการคมนาคมสมัยนั้นไม่สะดวก การผสมพันธุ์จึงทำในกลุ่มเดียวกัน ทำให้สัตว์แต่ละกลุ่มมีรูปร่างลักษณะเหมือนกันมากขึ้น ไม่ว่าจะพ่อแม่หรือลูกที่เกิดมาซึ่งเรียกว่าพันธุ์ (breeds) สัตว์เลี้ยงในปัจจุบันมีหลายชนิด แต่ละชนิดมีหลายพันธุ์ ซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติแตกต่างกัน การกำหนดชื่อพันธุ์ยึดถือจากกลุ่มของสัตว์ที่รูปร่างลักษณะใกล้เคียงกันเป็นหลัก [13] ลักษณะประจำพันธุ์หรือลักษณะภายนอกของสัตว์จำแนกเป็น 2 ประเภทคือ ลักษณะเชิงคุณภาพ (qualitative character) และลักษณะเชิงปริมาณ (quantitative character) โดยลักษณะเชิงคุณภาพควบคุมด้วยยีน (gene) ไม่กี่คู่ ซึ่งจำแนกหรือแบ่งกลุ่มได้ชัดเจน มีความผันแปรแบบไม่ต่อเนื่อง (discontinuous variation) เช่น สีขน เขา ไบหู เป็นต้น มีการถ่ายทอดลักษณะจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นถัดไป โดยได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมน้อย (สมการที่ 1) ในขณะที่ลักษณะเชิงปริมาณวัดได้ด้วยการชั่ง ตวง วัด มีความผันแปรแบบต่อเนื่อง (continuous variation) ไม่สามารถจำแนกเป็นกลุ่มได้ชัดเจน เช่น ความยาวลำตัว น้ำหนัก ส่วนสูง เป็นต้น ลักษณะนี้ควบคุมด้วยยีนหลายคู่ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อลักษณะ (สมการที่ 2) จึงพบว่าสัตว์แต่ละตัวมีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะลักษณะนั้นอยู่ภายใต้อิทธิพลของพันธุกรรมและสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดลักษณะเชิงปริมาณด้านปัจจัยทางพันธุกรรม ถ่ายทอดจากรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูกได้ แต่ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม

ไม่สามารถถ่ายทอดได้ [19]

$$P = G \quad (\text{สมการที่ 1})$$

$$P = G + E \quad (\text{สมการที่ 2})$$

เมื่อ $P =$ ลักษณะที่ปรากฏภายนอก (Phenotype)

$G =$ ปัจจัยทางพันธุกรรม (Genotype)

$E =$ ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม (Environment)

โคพื้นเมืองของไทยเป็นประเภทเดียวกับที่พบในจีนและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นลูกผสมระหว่างประเภทมีตะโหนด (humped cattle) ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากโคเขตร้อนหรือโคอินเดีย (Boss indicus) ได้แก่ พันธุ์ South Chinese Zebu และโคพันธุ์ Taiwan Zebu และประเภทไม่มีตะโหนด (humpless cattle) ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากโคเขตหนาวหรือยุโรป (B. taurus) ได้แก่ โค Chinese Yellow Cattle แต่มีความแตกต่างกันตามภูมิประเทศอาณาเขตติดต่อ และความนิยมจำเพาะของท้องถิ่น [20] โคพื้นเมืองมีขนาดเล็ก ตัวผู้หนัก 300-500 กิโลกรัม ตัวเมียหนัก 200-250 กิโลกรัม หน้ายาว หน้าผากแคบ ตาขนาดปานกลาง ขนหน้าสั้น เกรียน จมูกแคบ ไบหูแหลม เขาสั้นจนถึงปานกลาง หรือไม่มีเขา เขาโดยทั่วไปตั้งชันปลายงุ้มเข้า แต่มีต่างกันออกไปบ้าง โคไทยลำคอค่อนข้างยาว บอบบาง ได้ค่อมเหนียง (dewlap) แต่แคบเล็กกว่าโคอินเดีย ส่วนต่อระหว่างคอกับไหล่เห็นได้ชัด ส่วนหลังเหนือไหล่ (wither) มีตะโหนด (hump) เป็นกลุ่มเนื้อเยื่อที่แทรกด้วยไขมันบางมีตั้งแต่ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ ตัวเมียตะโหนดไม่เด่นชัดหรือไม่มี กระดูกขาค่อนข้างยาวและบอบบาง ข้อเท้าระหว่างกีบและแข้งค่อนข้างยาว แต่อ่อนแอ มีกล้ามเนื้อน้อย ซอกขาอยู่สูงและเป็นมุมลึกลำตัวป่องตรงกลาง พื้นที่สันหลังแคบไม่เป็นรูปสี่เหลี่ยม เป็นมุมแหลมพุ่งออกจากด้านท้ายสู่ด้านหน้า ด้านหลังค่อนข้างไปทางซ้าย (loin) ค่อนข้างสั้น บั้นท้าย (rump) ลาดลงเล็กน้อย โคนหางสูงชัน บั้นท้ายค่อนข้างเป็นรูปหกเหลี่ยม กล้ามเนื้อขาหลังน้อย หางเล็กแต่ยาว

กลัมนเนื้อขนอ่อน (round) มีน้อย ขาหลังค่อนข้างโค้ง เป็นรูปเคียว ขนโคไทยสั้นเกรียน มีสีดำ น้ำตาลอ่อน ต่าง สีที่พบทั่วไปคือน้ำตาลแกมแดง ขนใต้ท้องและซอกขาสีจางกว่าส่วนอื่น ขนโคไทยส่วนใหญ่บังคับโดยหน่วยพันธุกรรมหรือยีนด้อยเมื่อผสมกับโคเผ่าอื่น อุปนิสัยโคพื้นเมืองขี้ตื่น ปราดเปรี้ยว บางครั้งดุร้าย โดยเฉพาะเวลาออกลูกอ่อน เมื่อเลี้ยงแบบฝูงจะมีความรักฝูงมากและมีความจำฝูงอย่างพิเศษ ทั้งนี้โดยอาศัยกลิ่นเป็นส่วนใหญ่ โคพื้นเมืองไทยเมื่อนำมาเลี้ยงในโรงเรือนอาจเชื่องขึ้นได้แต่เชื่องยากกว่าโคเผ่าอื่น [21] การเลี้ยงวัวพื้นเมืองส่วนใหญ่เลี้ยงโดยเกษตรกรรายย่อยซึ่งไม่เป็นอาชีพหลัก แต่เลี้ยงไว้เสริมรายได้ครัวเรือนละ 3-8 ตัว การเลี้ยงวัวพื้นเมืองนิยมเลี้ยงแบบพื้นบ้าน ไม่มีการลงทุนมาก ส่วนใหญ่ใช้ไถ่ถนบ้านเป็นคอก บางส่วนที่มีคอกก็เป็นคอกที่สร้างง่ายๆ ใกล้เคียงบริเวณบ้าน บางรายผูกไว้ตามต้นไม้ใกล้บริเวณบ้าน เพื่อสะดวกในการดูแล และป้องกันขโมย อาหารที่เลี้ยงดูผันแปรไปตามฤดูกาลเพาะปลูก อาหารหลักได้แก่หญ้าตามธรรมชาติ เศษเหลือทิ้งของพืชที่เก็บเกี่ยวแล้ว ซึ่งมีฟางเป็นหลัก [5] โคพื้นเมืองภาคกลาง หรือวัวลานเป็นโคที่มีถิ่นกำเนิดภาคกลาง นิยมเลี้ยงมากโดยเฉพาะจังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี เป็นโคขนาดเล็ก ลำตัวยาวบาง ขนตัวสีแดง น้ำตาลอ่อน น้ำตาลแก่ ดำ และต่าง ขนตาขนฟูหาง เนื้อเขา เนื้อกีบ ขอบตา และเนื้อจมูกมีดำหรือสีน้ำตาลไม่มีเหนียงสะดือ มีเหนียงคอบาง (ภาพที่ 1) นิสัยเปรี้ยว ตื่นตกใจง่าย น้ำหนักเพศผู้ 280-300 กิโลกรัม เพศเมีย 200-260 กิโลกรัม การศึกษาในภาคตะวันตกพบว่า การเลี้ยงโคพื้นเมืองเกษตรกรจะปล่อยโคพื้นเมืองเข้าไปแทะเล็มตามพื้นที่สาธารณะในตอนกลางวัน แล้วไล่เข้าคอกในช่วงกลางคืน ในช่วงที่มีพืชอาหารสัตว์ตามธรรมชาติ คือ ฤดูฝน และ ฤดูหนาว ในช่วงที่พืชอาหารสัตว์ขาดแคลน เช่น ฤดูแล้งเกษตรกรจะซื้อ อาหารหยาบสด เช่น ต้นข้าวโพด หรือ อาหารหยาบแห้ง เช่น ฟางข้าว [22] ในอดีตการเลี้ยงวัวลานเลี้ยงไว้ใช้งานในไร่นา ใช้เพื่อการไถพรวนดินนอกฤดู

การทำนา และเป็นแหล่งรายได้เสริม แต่ปัจจุบันการเลี้ยงเพื่อใช้ไถนาลดความสำคัญลง อีกทั้งในช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรเลี้ยงวัวลานที่มีลักษณะประจำพันธุ์ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นมีจำนวนน้อยลง จึงควรอนุรักษ์ไว้เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จากแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี จึงควรมีการสำรวจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของลักษณะภายนอกของวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวบรวมข้อมูล รูปร่าง น้ำหนัก อายุ และขนาดร่างกาย รวมถึงลักษณะเชิงคุณภาพ เช่น สีตัว เขา ขวัญ และนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาเป็นลักษณะที่ปรากฏภายนอกของวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของวัวลาน รวมทั้งการจัดการเลี้ยงดูวัวเพื่อวัวลานที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น นำข้อมูลดังกล่าวมาจัดการความรู้ โดยการค้นคว้าและรวบรวมความรู้ จัดหมวดหมู่ความรู้ให้เหมาะสม จัดเก็บความรู้เพื่อสะดวกในการค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องอัตลักษณ์ของวัวลานและการเลี้ยงวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี และเผยแพร่ความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ แยกแยะวิเคราะห์ และเผยแพร่สู่สาธารณะโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้

2. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาเป็นคำที่รู้จักกันมานาน แต่เริ่มให้ความสำคัญและใช้กันแพร่หลายหลังเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 คำที่ใช้กันคือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน (folk wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย (Thai wisdom) ซึ่งได้รับแรงผลักดันจากกระแสสังคมที่ต้องการต่อต้านการไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์ มีการเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นฐาน ยกย่องความรู้และวิถีชีวิตท้องถิ่น หรือชาวบ้านคนธรรมดาสามัญ [23] แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการศึกษามายาวนาน จากแนวคิดหลังสมัยใหม่ (postmodern) [24] ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่เข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่ คือ การล่มสลายของเรื่องเล่าขนาดใหญ่หรืออภิมหาเรื่องเล่า

ลักษณะเด่นของความรู้หลังสมัยใหม่นิยม คือความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นหลากหลาย ใช้การวิเคราะห์ในระดับจุลภาค เป็นเรื่องเล่าในขอบเขตแคบ และอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการกล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นสั่งสมมาตั้งแต่อดีต เป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์มนุษย์กับสิ่งต่างๆ ผ่านจารีต ประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน พิธีกรรม เพื่อให้เกิดความสมดุล [25] ภูมิปัญญาหมายถึงประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ การที่ชาวบ้านรู้จักทำนา ไถนา และนวดข้าวโดยใช้ควาย รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ รู้จักเอาดินขี้กระทามาแช่น้ำ ต้มให้แห้ง ทำเกลือสินเธาว์ เป็นภูมิปัญญาทั้งสิ้น [26] วัวลานเป็นโคพื้นเมืองไทยที่มีความสำคัญในด้านวัฒนธรรม ประเพณีไทยและเกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติ คนชนบทยังใช้วัวลานให้ความสนุกสนานในรูปแบบกีฬา การแข่งขันกีฬาวิ่งวัวลานเป็นการละเล่นพื้นบ้าน หรือกีฬาพื้นบ้านของจังหวัดเพชรบุรี ในจังหวัดเพชรบุรีองค์ความรู้ด้านการคัดเลือกพันธุ์วัวลานใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อในลักษณะวัวลานและการเลี้ยงดูวัว เพื่อวัวลานของชาวเพชรบุรีแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น มีผลให้วัวลานเพชรบุรีมีลักษณะเฉพาะตัว เช่น วิ่งทน ทำงานเก่ง กระฉับกระเฉง ปราดเปรียว นักเลงวัวลานเมืองเพชรดูลักษณะวัวลานว่า ลักษณะวัวลานที่ดีต้องหัวไหล่หนาแข็งแรง บั้นเอวคอดเล็ก ขาเรียวยาว หน้ายาว ตากลมสดใส มีแววฉลาดหูเล็ก ผิวหนังบาง แล่งชายธง ดังที่ปราชญ์ชาวบ้านกล่าวไว้ว่า **หน้าหนู หูกระต่าย ออกตั้ง สันหลังตั้ง กีบกะลา ข้อเหมือนม้า ตาเหมือนหนู แล่งชายธง**

นอกจากนี้ยังดูลักษณะวัวที่เลี้ยงว่าจะให้คุณหรือให้โทษกับคนเลี้ยง โดยดูจาก ขวัญหรือขนที่วนเป็นก้นหอยในตำแหน่งบนลำตัววัว ได้สั่งสอนกันมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นศาสตร์ในการพิจารณาลักษณะวัวลานที่มีจารึกในสมุดข่อย วัวตัวหนึ่งมีขวัญหลายแห่งบนลำตัว มีชื่อเรียกเฉพาะไม่ปะปนกันทั้งหมดเกือบ 30 ขวัญ แบ่งออกเป็นขวัญดีและขวัญร้าย ขวัญดีหรือขวัญที่ให้คุณกับเจ้าของ เช่น ขวัญบนยอดนอกเรียกว่า

จอมปราสาท แกมแก้ว ตลุงพาด ส่วนขวัญร้ายมีความเชื่อว่าถ้าเลี้ยงไว้จะเกิดอาเพศภัยกับเจ้าของ เช่น ฝอยอาทิตย์ เซ็จักร ธรณีจุม ชาววัวลานเมืองเพชรให้ความเชื่อถืออย่างเคร่งครัดมานาน เพราะเหตุการณ์ร้ายหรือดีเคยเกิดขึ้นกับเจ้าของวัวมาแล้ว [27]

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น [28] สอดแทรกอยู่กับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น มี 2 ลักษณะ คือ แบบเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การจารหรือเขียนบนใบลาน สมุดข่อย หนังสือ และแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยการบอกเล่า เช่น การส่งสอนวิชาชีพ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านพิธีกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และแฝงในรูปการบันเทิง การถ่ายทอดความรู้ในชุมชนมี 3 แบบ [29] คือ การบอกเล่าจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน การเรียนรู้จากคนอายุใกล้เคียงกัน และคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ถ่ายทอดให้ ผู้ใหญ่อาจเรียนรู้จากลูกหลาน การถ่ายทอดและเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นเรื่องของชาวบ้านรุ่นหนึ่งถ่ายทอดสู่อีกรุ่น ด้วยวิธีการหลายลักษณะ เป็นกระบวนการค่อยเป็นค่อยไป ภูมิปัญญามักเป็นความรู้เฉพาะตัวบุคคล ส่วนใหญ่ถ่ายทอดผ่านบุตรหลาน หรือเครือญาติ โดยการบอกเล่า ทำให้ดูหรือปฏิบัติจริง ผู้เรียนใช้วิธีจดจำ และฝึกทักษะด้วยการลองผิดลองถูก ไม่ค่อยบันทึกองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า หากได้รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจะได้องค์ความรู้สำคัญขึ้นมา ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไป แต่เมื่อถูกละเลย ขาดการยอมรับ การสืบทอด ในที่สุดจะขาดการต่อโยงระหว่างของเก่ากับของใหม่ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่เพียงแต่รักษาให้คงเดิม องค์การอาหารและเกษตรสหประชาชาติ ใช้คำว่าอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ (conservation and use) เน้นว่าการอนุรักษ์เน้นให้เกิดประโยชน์สำหรับมนุษย์ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 [30] ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นอาทิ มาตรา 46 ระบุว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ด้านการศึกษามีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการจัดการ การศึกษาเพื่อปวงชนและประการสำคัญที่สุด ชุมชน สังคม ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 [10] มาตรา 23 (3) การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้

แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลี้ยง วัวลาน หมายถึง รากฐานความรู้ ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ รวมทั้งส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมา เป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์มนุษย์กับสิ่ง ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงวัวลาน โดยผ่านจารีต ประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับการเลี้ยงวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการคัดเลือกวัวลาน โดยคุณ ลักษณะภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการคัดเลือก วัวเพื่อวังลาน โดยดูขวัญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการ คัดเลือกกลานโดยดูลักษณะที่เป็นกาลกนิหรือ ลักษณะอัปมงคล และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการ จัดการและเลี้ยงดูวัวลาน ที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ สังคมไทยละเลยภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ทรงคุณค่า ด้วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย ศึกษวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่น

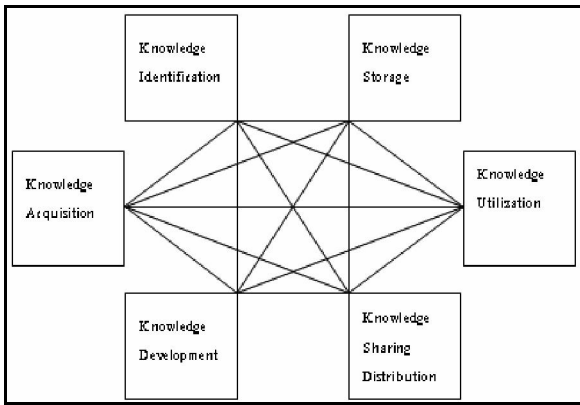
3. แนวคิดการจัดการความรู้

การจัดการความรู้แพร่หลายในทุกวงการ ภาคธุรกิจ การเกษตร การจัดการภาครัฐ และภาคชุมชน และสังคม ต่างเห็นความจำเป็นและความสำคัญที่ต้อง มีความรู้ความสามารถในการจัดการความรู้ การจัดการ

ความรู้คือกระบวนการที่องค์กรระบุ คัดเลือก จัดระบบ เผยแพร่ และถ่ายโอนสารสนเทศและความเชี่ยวชาญ ที่สำคัญต่อคนในองค์กร [31] เป็นกลไกสำคัญในการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ขององค์กรให้ บรรลุวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการความรู้เป็นวิธี การหรือขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมการจัดการความรู้ กำหนดไว้ในองค์กร การจัดการความรู้เป็นกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การกำหนดความรู้ที่ต้องการ (knowledge identification) ขั้นที่สองการจัดหาความรู้ที่ต้องการ (knowledge acquisition) ขั้นที่สามการพัฒนาความรู้ (knowledge development) ขั้นที่สี่การแบ่งปันหรือ กระจายความรู้ (knowledge sharing & distribution) ขั้นที่ห้าการจัดเก็บความรู้ (knowledge storing) และ ขั้นที่หกการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ (knowledge utilization) [32] ดังตัวแบบ (model) กระบวนการจัดการ ความรู้ (ภาพที่ 2 [33]) การจัดการความรู้คือกระบวนการ สร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ความรู้ที่องค์กร และนำไปเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์บริหาร เทคโนโลยีและระบบใหม่ๆ การปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง ความรู้ประเภทต่างๆ นำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ ความรู้ เรียกว่า เกลียวความรู้ (knowledge spiral) (SECI model ในภาพที่ 3) ที่แบ่งรูปแบบการสร้างความรู้ เป็น 4 ประเภท ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้ (socialization) การแบ่งปันและสร้างความรู้โดยนัย หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การถอดความรู้ (externalization) เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้โดยนัย หรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัดมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งหรือ ความรู้เป็นทางการ การผสมผสานความรู้ (combination) เป็นการแปลงความรู้ที่ชัดแจ้งหรือความรู้ที่เป็นทางการ จากหลายแหล่งความรู้ มาบูรณาการเป็นความรู้ที่เป็น ทางการใหม่ และการประมวลความรู้ (internalization) เป็นการแปลงความรู้ที่ชัดแจ้งหรือเป็นทางการมาเป็น ความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัด เกิดจากการ นำความรู้มาปฏิบัติ คือแปลงความรู้โดยนัยที่มองเห็น ไม่ชัด เป็นความรู้โดยนัยหรือมองเห็นไม่ชัดของคนอื่น ต่อไป หมุนเวียนไปไม่มีที่สิ้นสุด

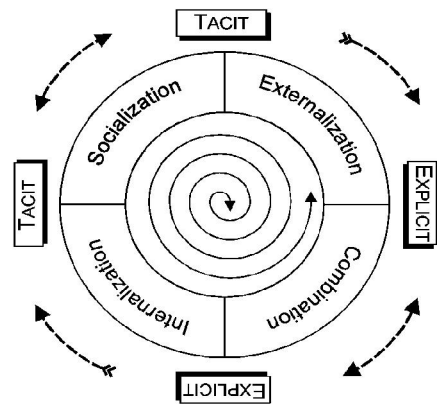

ภาพที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้ Model [32]

การจัดการความรู้เป็นการบูรณาการความรู้ และการบริหารจัดการเข้าด้วยกัน เน้นกระบวนการจัดการ ข้อมูลสารสนเทศและความรู้ และการให้ความสำคัญกับบุคคล โดยใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ ซึ่งใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการ มาใช้ประโยชน์ต่อองค์กร เป็นการนำความรู้มาจัดการ โดยการค้นคว้ารวบรวม จัดหมวดหมู่ให้เหมาะสม จัดเก็บเพื่อสะดวกในการค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ใหม่ สื่อสารเผยแพร่เพื่อการแลกเปลี่ยน ความรู้ แยกแยะวิเคราะห์ และเผยแพร่สู่สาธารณะ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ และองค์ความรู้

4. แนวคิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการไม่ใช่ เทคโนโลยี แต่เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการ ความรู้ การใช้เทคโนโลยีเหมาะสมมีผลต่อความสำเร็จ ในระบบการจัดการความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศกับกระบวนการจัดการความรู้ มีความสำคัญต่อการจัดการความรู้ให้ประสบความสำเร็จ [34]

ภาพที่ 3 เกลียความรู้ หรือ SECI [33]

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการจัดการความรู้ เป็นการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาจัดการ สารสนเทศที่ต้องการ การดำเนินงานจัดการสารสนเทศ ตั้งแต่การเสาะแสวงหา การวิเคราะห์ การจัดเก็บ การจัดการ และการเผยแพร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อ้างจาก [33]) พระราชทานคำนิยามเทคโนโลยี สารสนเทศว่า การจัดการกระบวนการดำเนินงานสารสนเทศ หรือสารสนเทศตามในขั้นตอนการเสาะแสวงหา การวิเคราะห์ การจัดเก็บ การจัดการ และการเผยแพร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความถูกต้อง ความแม่นยำ และความรวดเร็วทันต่อการนำไปใช้ประโยชน์

เทคโนโลยีสารสนเทศใช้สร้างสรรค์ จัดหา จัดเก็บ เผยแพร่ ค้นคืน จัดการ และถ่ายทอดข้อมูล สารสนเทศ [35] เป็นเครื่องมือจัดการความรู้โดยการ แบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) ระบบสารสนเทศ ที่ช่วยสนับสนุนขององค์กร เช่น กรุปแวร์ (groupware) เป็นซอฟต์แวร์ที่สนับสนุนความร่วมมือของกลุ่มคน [33] การศึกษานี้เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุน การแบ่งปันความรู้ และส่งเสริมการร่วมมือการแลกเปลี่ยน ความเห็นของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ กรุปแวร์ ที่นิยมใช้ เช่น อินเทอร์เน็ตเอ็กซ์พลอเรอร์ (internet explorer) นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศยังมีส่วนสำคัญช่วยให้

กระบวนการจัดการความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการถ่ายทอด ความรู้ดำเนินการได้รวดเร็วและมี ประสิทธิภาพนำมาบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอน ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ เป็นฐาน (resources-based learning: RBL) [33] ปัจจุบันการศึกษามีใจจำกัดอยู่ในห้องเรียน แต่เป็นการ เรียนรู้ตลอดชีวิตที่คนทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้ ตามพระราช บัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 [10] มาตรา 66 กล่าวว่า ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เทคโนโลยี สารสนเทศเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น นักเรียนที่เรียนรู้ได้ใช้เวลา เพิ่มเติมกับบทเรียน สื่อ ซีดีรอม เพื่อตามให้ทันเพื่อน นักเรียน ในขณะที่นักเรียนที่รับข้อมูลได้ปกติ สามารถ เพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง (independent learning) เทคโนโลยีสารสนเทศยังลดความเหลื่อมล้ำ ของโอกาสทางการศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาด้านการเรียน การสอน แนวคิดการจัดการ ความรู้ ในการวิจัยและพัฒนานี้ เป็นการศึกษาการใช้ รูปแบบการจัดการความรู้ เรื่องอัตลักษณ์และภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับลักษณะ ที่ปรากฏและการเลี้ยงวัว ลานในจังหวัดเพชรบุรีโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใน การแบ่งปันความรู้ ซึ่งจะพัฒนาในรูปแบบของเว็บไซต์ วัวลานเมืองเพชร (WWW.WOALAN.COM) ที่นำมา บูรณาการสู่การเรียนการสอน ได้ และเป็นต้นแบบ การจัดการความรู้ที่นำไปใช้กับสัตว์พื้นเมืองอื่นเพื่อ การอนุรักษ์

บทสรุป

จังหวัดเพชรบุรีมีความหลากหลายทางประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับวัวลาน ในรูปแบบกีฬาวิ่งวัวลาน มีการส่งเสริมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตและวัวลาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือก วัวลานด้วยการดูลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏภายนอก ทั้งยังมีการสืบทอดภูมิปัญญาการเลี้ยงดูวัวเพื่อวิ่งลาน ที่มีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่องที่ยังไม่มี การบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร องค์ความรู้ เหล่านี้ก็อาจสูญหายไป ถือเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า หากใช้กระบวนการ รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และพัฒนาองค์ความรู้สำคัญขึ้น มาอีกแขนงหนึ่ง และมีการแบ่งปันความรู้โดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ จึงควรศึกษาการจัดการความรู้เรื่อง อัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับลักษณะ ที่ปรากฏและการเลี้ยงวัวลานในจังหวัดเพชรบุรีโดยใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีกรอบแนวคิดการวิจัยได้ 4 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัวลานใน จังหวัดเพชรบุรี แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดการจัดการความรู้ และแนวคิดการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในการจัดการความรู้ที่เป็นแนวทางหลัก ที่เข้าถึงข้อมูล และพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อการอนุรักษ์ และบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับวัวลานในจังหวัดเพชรบุรี ให้เกิดความยั่งยืน เป็นการเพิ่มศักยภาพการใช้ประโยชน์ ความเป็นอัตลักษณ์ของลักษณะภายนอกที่ปรากฏ ของวัวลานอย่างยั่งยืน ตลอดจนบูรณาการองค์ความรู้ ท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนได้ และเป็นต้นแบบ การจัดการ ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้กับสัตว์พื้นเมืองอื่น เพื่อ การอนุรักษ์

เอกสารอ้างอิง

1. กัลยา บุญญานันต์. โคพื้นเมืองไทย. [online] available: <http://www.addyyaya.page.tl/%3B.htm>. 2010.
2. ปวีณา ศรีลาศักดิ์. ข้อมูลจำนวนปลุสัตว์ ปี 2553. [online] available: <http://www.dld.go.th>. 2010.
3. กัลยา บุญญานันต์ สมมาตร สุวรรณมาใจ และ วินิจ คำสังข์. 2548. ความหลากหลายทางพันธุกรรมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในโคพื้นเมือง 4 สายพันธุ์. รายงานผลการวิจัย, กองบำรุงพันธุ์สัตว์กรมปศุสัตว์.
4. กรมปศุสัตว์. โคพื้นเมือง. [online] available: http://www.dld.go.th/breeding/b/Ready/Na_breed.html. 2009.
5. สุขทัยธรรมมาธิราช. 2545. การปรับปรุงพันธุ์และการสืบพันธุ์สัตว์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
6. ภาคภูมิ ลบถม. 2551. วัวลาน: วิถีชีวิตลูกผู้ชายเมืองเพชร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
7. กิตติ กุบแก้ว. 2553. ภูมิปัญญาการคัดเลือกควายไทย. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุวมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
8. ประยูร พรธรรมรายณ์. (2554, มกราคม 15). ผู้เลี้ยงวัวลาน. 118/1 ม.4 ต.ไร่ใหม่ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี, สัมภาษณ์.
9. ยุทธศาสตร์ความหลากหลายทางชีวภาพ ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 10. ความหลากหลายทางชีวภาพ. [online] available: <http://sustain-production.com/Resources/ความหลากหลายทางชีวภาพ.pdf>. 2010.
10. ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. [online] available: <http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm>. 2010
11. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ. [online] available: <http://www.pbru.ac.th>. 2010.
12. จรรย์ จันทลักษณ์. 2515. การผลิตโคเนื้อ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
13. สมชาย ศรีพูล. หลักการผลิตสัตว์. [online] available: http://www.nsruc.ac.th/e-learning/animals/lesson6_5.php. 2011.
14. จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต. 2551. วัฒนธรรมการสื่อสารและอัตลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
15. ราชบัณฑิตยสถาน. คลังความรู้ อัตลักษณ์. [online] available: <http://www.royin.go.th/knowledge/detail.php?ID=1583>. 2011.
16. ทรงคุณ จันทจร พิสิษฐ์ บุญไชย และไพรัช ฤติย์ผาด. 2552. รายงานวิจัยเรื่องคุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
17. Abercrombie, N., Hill, S. and Turner, B.S. 2000. *The Penguin Dictionary of Sociology*. London: Penguin Book.
18. Marsellar, A.J. 1994. The measurement of emotion reader to work: Methodological and research issues. *Limitations of work and Stress*. 8: 166-167
19. ปรีศนา จริยวิทยาวัฒน์ ดาวรุ่ง กังวานพงศ์ ทิพย์มณี ภาวระตศิลป์น หัทยา กาวีวงศ์ และ ศรีสุลักษณ์ ธีรานุกพัฒนา. 2546. พันธุศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เชียงใหม่บิสเนสเซ็นเตอร์แอนด์สตูดิโอ.
20. สุรัชชัย ชาศรีรัตน์. 2545. การผลิตโคกระบือ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
21. ศรีเทพ ธีมาธร. 2548. การเลี้ยงโคเนื้อ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

22. สุเจตน์ ชื่นชม เสาวลักษณ์ ผองลำเจียก ศศิธร นาค เขาวลิต นาคทอง และวรรณิ์ ชิวปรีชา. 2551. รายงานวิจัยเรื่องโครงการระบบการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตภาคตะวันตกของประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
23. สากล จริยวิทยานนท์. มอญภูมิปัญญาล้านนาผ่านตุง. [online] available: <http://library1.nida.ac.th:8000/ipac20/ipac.jsp?session=13102D748LB88.33302&profile=main&logout=true&startover=true#focus>
24. Lyotard, J.F. 1986. *The Postmodern condition: A Report on Knowledge*. Manchester: Manchester University Press.
25. ปรีชา อุตระกุล. 2533. มองการศึกษา. *วารสารการศึกษาแห่งชาติ*. 24: 9.
26. ธวัช ปุณโณทก. 2531. ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสานของอาจารย์ ปรีชา พิณทอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
27. นงนุช โลกาวัดมนะ และ ไพโรจน์ ศรีสว่าง. 2545. ปัญหาพิเศษเรื่อง การเลี้ยงวัวลานในเขตจังหวัดเพชรบุรี. คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
28. สามารถ จันทร์สุรย์. 2536. ภูมิปัญญากับการพัฒนาชนบท. เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
29. Haviland, W. 1991. *Anthropology*. 6th ed. Forth Worth: Holt, Rinehart and Winston.
30. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2548. [online] available: <http://nucha.chs.ac.th/2540.htm#สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย>. 2009.
31. Turban, et al., 2001. *Introduction to information technology*. Toronto: John Wiley & Sons.
32. Probst, G., Raub, S. and Romhardt, K. 2000. *Managing Knowledge Building Blocks for Success*. England: John Willey & Sons.
33. พรรณี สอนเพลง. 2552. เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมสำหรับการจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
34. Laudon, K.C. & Laudon, J.P. 1998. *Management information systems: New approaches to organization and technology*. (5th ed.). Englewood Cliff NJ: Prentcs Hall.
35. Jimba, S.W. 1999. Information technology and underdevelopment in the third world. *Library Review*. 4: 19-83.

